

Skogsdebatten och skogspolitiken måste nå mycket vidare än till tallrikskanten

Sten Nilsson

Jag har funderat en hel del på varför det nationella skogsprogrammet fallerade i att leverera vad det utlovade. Varför är skogsnäringen så fixerad vid att konservera skogsbruket i dess nuvarande form när allting annat i vår omvärld förändras med ett rasande tempo? Varför är skogsdebatten så låst i invanda argument när det finns ett stort behov av att diskutera skogsnäringen i ett bredare perspektiv?

Beror det bara på konservatism bland intressenterna i näringen och att de endast bevakar sina egna intressen och med olika metoder försöker att trumma fram sina synpunkter till varje pris? Eller finns det andra drivkrafter och strömningar som ligger bakom och influerar, påverkar och manipulerar skogsnäringens intressenter? Eller är det så att näringens intressenter försöker påverka de bakomliggande krafterna och strömningarna för att få sin vilja igenom? I den här artikeln är min hypotes att båda förhållandena föreligger.

Jag har försökt att titta närmre på vad som kommit fram under försommaren och sommaren i litteraturen vad gäller möjliga strömningar som kan tänkas bidra till förståelsen för vad som händer i svensk skogsnäring. Därefter har jag försökt att värdera några av de utspel som gjorts under våren och sommaren i debatten, baserat på detta perspektiv.

Således börjar artikeln med några strömningar som sedan följs av ett antal exempel från vårens och sommarens debattlandskap.

De växande klyftornas tidevarv med skrämmande polarisering

Vi upplever ett samhälle med växande klyftor som river sönder dess struktur. Klyftorna medför oro och ilska hos folk och utmanar politiken. Klyftorna är mellan stad och land, höginkomsttagare och låginkomsttagare, kvinnor och män, gammal och ung, välutbildade och mindre välutbildade, de som har jobb och de som inte har jobb, de som har önskad bostad och de som inte har bostad, kustnära områden och inlandsområden, politiker och befolkning i allmänhet, finansvärlden och arbetare, föräldragenerationen och efterkommande generationer (barnen kommer att få lägre standard än föräldrarna), tillgång till nya teknologier och de som saknar tillgång – för att nämna några. De som 'har' betraktar sig som den nya eliten över de som 'inte har', vilka känner sig övergivna av samhälle och politik. Dessa människor ser inte sin del i det hela längre. Rädslans kultur tar över. Detta är inte specifikt bara för Sverige utan gäller i princip i vad vi vanligen kallar Västvärlden.

Paul Collier (en av våra främsta ekonomer) har i en ny bok, 'The Future of Capitalism' diskuterat dessa klyftor och kapitalismens utveckling. Kapitalismens starka karakteristika har varit att leverera en växande levnadsstandard för alla och det fungerade väl till början på 1980-talet. Men sedan dess har pessimismen växt och klyftorna ökat. Kapitalismen har levererat rikligt till somliga men till långt ifrån alla och de sociala säkerhetsnäten har försvunnit för många. Oro, ilska och uppgivenhet på grund av de växande klyftorna har medfört att stora delar av befolkningen har tappat förtroendet för den konventionella politiken och människor har också tappat förtroende för varandra. Som ett resultat vände man sig till extrempolitiker såsom, lintottarna Donald Trump och Boris Johnson, Marine le Pen, Viktor Urban i Ungern, Lag och Rättvisa i Polen, AfD i Tyskland, FPÖ i Österrike och SD i Sverige. Politiker och partier med stark populism, polarisering och nationalism på dagordningen. Samma sak hände när kapitalismen spårade ur på 1930-talet.

Enligt Collier är klyftorna inte ett resultat av det förflutna, utan de är nya komplexa fenomen. Politikerna tycks vara oförmögna att lösa dessa problem. Istället tycks deras förda politik förvärra problemen.

Collier menar att de traditionella politiska partierna istället har hoppat på tåget om nostalgi och individens rättigheter men lämnat individens skyldigheter därhän. Medborgarna har reducerats till konsumenter. *Man har satt prioritet på individens egenintresse som endast begränsas av marknadens konkurrensvillkor. 'Girighet är coolt'*. Det är en politik baserad på ett 'The Economic Man - tänkande'. Collier understryker att fokuset på egenintresse och marknad gör att man kraftigt överskattat marknadens kraft och förnekat de *moraliska och etiska dimensionerna av kapitalismen*. Kultursidan på Expressen 3 augusti säger 'politiken visar att vi förlorat vår moral'. Andra, till exempel Yascha Mounk, är övertygade om att populismen och nationalismen har ätit sig in i det traditionella politiska systemet och förstör det inifrån.

En orsak till att partierna har svårt att hantera detta är att partipolitiken har försvagats. I Sverige har de politiska partierna nu tillsammans 255 000 medlemmar mot 1.6 miljoner för 40 år sedan. Därför är partierna nu mycket känsligare för opinioner.

Neoliberalismen har därför fått ett starkt fäste i politiken. Den innebär att man strävar efter mindre stat och mer marknad, mindre lagstiftning, mindre skatt och att individens rättigheter och egenintresse har högsta prioritet. Man eftersträvar en superkapitalism. Den neoliberal politik som gäller inte minst i den svenska skogspolitik.

Kritiken har nu växt sig stark mot neoliberalismen som menar att den kommit till vägs ände och är långt ifrån uthållig. Bland de främsta kritikerna finns t.ex. Stiglitz, Krugman, Sachs, Summers, Harvey, Rodrik, Filho, Piketty, Naomi Klein och Wolf. Även IMF säger nu att neoliberalismen har lett till ökade klyftor i samhället. Deras samlade budskap är att neoliberalismen har bidragit till eller orsakat den kris vi har i Västvärldens politik idag.

Collier menar att dagens politik och tillämpning av kapitalism inte erbjuder *en helhetssyn* på de klyftor och problem i samhället som upplevs som kritiska av en betydande del av befolkningen, då man saknar *ett moraliskt och etiskt ramverk* - politiken behöver en återställare.

Det är också uppenbart att den konventionella ekonomiska teorin inte kan hantera de stora och komplexa problem som världen och vi står inför. IPCC presenterade under hösten en grym rapport om det framtida klimatet. I månadsskiftet juni/juli släppte Oxford University en rapport som visar att värmeböljorna i Europa redan är mer frekventa och allvarliga än vad IPCC:s klimatscenarier förutspår. Sommarens värmeböljor i Europa förespås bli det nya normala 2050. I början av juni rapporterade Hagainitiativet att deras medlemsföretag uppvisade ett trendbrott med substantiellt ökade utsläpp. IVA:s projekt 'Vägval för klimatet' rapporterade i början av juni att det krävs en radikal omställning av transporterna för att uppnå satta klimatmål i Sverige. Återigen konstaterar man att 'största utmaningen är att ta ett helhetsgrepp, det går inte att ta en pusselbit i taget och det finns inga genvägar'.

Australiens Breakthrough National Centre for Climate Restoration släppte en rapport i maj som identifierade existentiella klimatrelaterade säkerhetsrisker och yrkade på en omställning till en industri med nollutsläpp mycket snabbt. Vattenfrågan kommer att bli akut och kommer att påverka två miljarder människor. De stora bränderna som rapporterats kring den norra polarcirkeln och den kraftigt ökande smältningen av permafrosten driver till snabba klimatförändringar och leder till självgenererande klimatförändring.

FAR presenterade i början av juni en rapport som bland annat säger att klimatförändringarna och naturkatastrofer mycket väl kan utlösa nästa finanskris. I mitten på juni flaggades att befolkningsökningen i Afrika utgör ett hot mot klimat, livsmiljön och miljön i allmänhet. I början av juli rapporterade det Brasilianska forskningsinstitutet INPE

(chefen sparkades 2 augusti för att han publicerat informationen) att avskogningen av Amazonas ökar i rekordfart (med ca 300 % jämfört med förra året). IPCC släppte en ny rapport, 8 augusti, som visar att vi inte kommer att klara klimatomställningen utan en uthållig markanvändning inom skogs- och jordbruk. Johan Rockström publicerar augusti 9 tio punkter som Sverige och världen måste göra inom en 10-årsperiod i fråga om klimatomställningen. Det är fråga om en stark tobak.

World Economic Forum (WEF) slår i sin Global Risk Report 2019 fast att förluster av biodiversiteten inte bara är ett miljöproblem utan lika mycket ett hot mot global utveckling, säkerhet och ekonomiskt välstånd – men att vi går i sömnen. WEF säger att den förutsedda förlusten av biodiversitet och kollapser av ekosystem förmodligen är ett större hot än något annat hot mot det globala näringslivet. I maj presenterade IPBES sin rapport om det kritiska tillståndet och att nära en miljon arter riskerar utrotning på grund av överbelastning av ekosystemen och klimatförändringarna. Förlusten av pollinatörer bedöms som mycket grav. Insekternas arbete globalt har värderats till 577 miljarder dollar per år.

I juni presenterade Heinrich Böll Stiftung en rapport om 'Plasten och världen'. Sedan 1950 har vi producerat ca 9 miljarder ton plast och produktionen förväntas stiga substantiellt. Omkring 2050 förväntas plasten orsaka 10-13% av världens utsläpp av växthusgaser. Stora mängder mikroplaster absorberas av mark, ytvatten och hav. Dessa plaster har höga hälsorisker. Den 29 juli inträffade Overshoot Day vad gäller förbrukningen av förnybara resurser. Världen kommer att förbruka 1.7 jordklot av naturresurser under 2019. Sverige är ändå värre. Om vår förbrukning skalas upp till global nivå så motsvarar det en förbrukning av fyra jordklots resurser på årsnivå.

De flesta tänkande individer inser att våra konventionella ekonomiska modeller (mainstream) inte kan hantera ovanstående problem. PwC, ett av världens ledande revisorsföretag presenterade 2017 'Principer för en bättre kapitalism' och säger 2019 'vi måste gå längre än att bara värdera finansiella resultat. Vi måste arbeta med mer effektiva indikatorer vad gäller framsteg. Vi måste mäta vad affärsvärlden bidrar med till samhället. Vi måste identifiera sociala indikatorer som mäter uthållig livskvalitet med helhetssyn på ett integrerat sätt'.

Frankfurter Allgemeine skrev på ledarplats i våras att givet de problem världen står inför så är dagens ekonomi 'Voodoo ekonomi'. Industriledare säger i Veckans Affärer 'jag trodde marknadsekonomin genom lagen om utbud och efterfrågan tog hand om det mesta men idag inser jag att hållbarhet och långsiktighet måste vävas in i de ekonomiska modellerna'.

Soros säger idag att kapitalismen och *business* skapar finansiell rikedom men man kan inte lita på att den garanterar några andra värden. Robert Skidelsky, en ledande ekonomiprofessor och politiker i England, säger 'inom ekonomin betraktar man hela mänskligheten som rationella maximerare av nytta när vi i själva verket behöver något som ger oss en känsla av gemensam mänsklighet'.

Listan kan göras lång men jag avslutar den här.

Jag har här enbart illustrerat att politik och ekonomi inte är tillräckligt inkluderande vad gäller skogens andra funktioner än just virkesproduktion och uthållighet. Jag har i rapporten 'Omvärldsanalys av Svensk Skogsnäring – Dancing with the Future or with Wolves' (Rapport 2019/17, Skogsstyrelsen) diskuterat ett 10-tal lika komplexa områden som miljöfrågorna, till exempel teknologiutveckling, samhällsvärderingar, konkurrenskraft, ekonomiutveckling och *governance*. Inte heller i dessa frågor är dagens politik och ekonomi tillräckligt inkluderande.

Kapitalismen är det enda ekonomiska system som kan leverera välstånd till de större massorna men det måste skötas och underhållas som vilken annan aktivitet i samhället som helst om den skall vara uthållig. Underhållet har missköts de senaste årtiondena.

Enligt Collier kan vi återigen få en fungerande politik och kapitalism under de här förutsättningarna:

- *Vi inför en pragmatisk politik genom att lösa de verkliga problemen och klyftorna som upplevs som betydande av medborgarna. De värsta fienderna till en pragmatisk politik är ideologier, nationalism, naiv individualism, populism och polarisering.*
- *Den pragmatiska politiken måste vara baserad på ett moraliskt och etiskt sunt ramverk.*
- *Den pragmatiska politiken och ekonomin måste vara baserad på en helhetssyn och vara långsiktig.*
- *På samma sätt som att en etiskt sund politik skapas så måste vi också ha ett etiskt sunt näringsliv och etiskt sunda företag.*

KG Hammar manar

KG Hammar, ärkebiskop emeritus och före detta skolkamrat, manar i en artikel i DN 2 juni till en omprövning av vår relation till planeten. Han menar att det råder krisläge vad gäller planetens hälsotillstånd vilket kommer att leda till allas kamp mot alla.

Hammar säger att 'en ständigt ökande konsumtion av planetens begränsade råvaror framstår som livets mening för alltfler människor. Eller kanske snarare därför att den existentiella tomhet som breder ut sig måste fyllas ut med något som tröstar'. Samtidigt påpekar han på att det globala ekonomiska systemet bygger på en ständigt *ökad tillväxt*, vilken inte tar hänsyn till planetens bärkraft.

Hammar menar att klimatkrisen och överutnyttjandet av naturresurser inte främst är en politisk eller teknisk fråga utan en existentiell. Därför är det först vid en existentiell omprövning som uthålliga lösningar kan komma fram. Han menar att omsorgen om planetens ekosystem är viktigare än den privata konsumtionen och livsutrymmet. Hans slutsats är 'att med politiska beslut och teknisk innovation försöka bevara nuvarande konsumtionscivilisation är dömt att misslyckas på förhand'.

Hammar påpekar att om vår livsstil skadar de planetära ekosystemen så skadar vi oss själva och berövar förutsättningarna för liv. Han menar att i en tid som präglas av tomhet eller vilshenhet hos många kan möjligheten att se sig själv som en del av något större vara en öppning.

Därför manar Hammar till '*ett engagemang för en helhetssyn på tillvaron*'.

I princip säger Hammar samma sak som Collier men med en helt annan utgångspunkt och dimension. Budskapet är '*behovet av en helhetssyn på tillvaron och det kräver en annorlunda etik samt annorlunda politik och ekonomi*'.

Slaget om framtiden

Med en framtid som är oerhört komplex och oviss är det naturligtvis av största vikt att vi försöker att förstå framtiden på bästa sätt. De senaste 10 åren har uppvisat alltmer intensiva konflikter om framtiden. Under försommaren publicerades en alldeles utmärkt bok av Jenny Andersson och Erik Westholm (i fortsättningen AW) med titeln 'Slaget om framtiden'. Läs den!

AW skriver att den stigande oron kring framtiden öppnar centrala frågor om vilken riktning de politiska ambitionerna skall gå. De understryker att ansvaret för framtiden är en grundläggande *etisk* princip som kan liknas vid omvårdnad och försorg om en kommande tid. Det är viktigt att förstå att allt handlande och icke-handlande beror på antagande om

framtiden. Vi kan faktiskt studera en stor del av framtiden, och värdefrågorna är centrala. Framtidsanalyserna skall identifiera tvingande systemskiften.

AW tar upp frågan om akademins roll i framtidsanalyserna. Staten och andra finansiärer har hoppat på vad som kallas samverkansforskning. Man anser att forskningen måste vara till direkt nytta och därför måste växa fram i samverkan mellan akademi, industri, stat, kommuner och andra organisationer. De flesta relevanta framtidsstudier utförs i sådana breda forskningsplattformar, där forskarna får skriva in sig i dagsagendorna för att kunna vara med. Det betyder att det är i styrelser för forskningsfinansiärer som det bestäms hur forskningen skall utföras.

AW påpekar att konsensus ofta är en viktig komponent i samverkansforskning och därmed tonas obekväma frågor bort till förmån för frågor som skapar enighet. AW frågar sig om samverkan, konsensus och relevans för intressenterna är den rätta vägen att hantera framtidens utmaningar. Vem ställer de svåra, kritiska och obekväma frågorna? Vart tar visseblåsarna vägen? 'Den som vill syssla med kritisk forskning får gå någon annanstans'. Man når kanske konsensus om en framtid medan de underliggande krafterna för en ohållbar framtid förblir intakta.

AW tar upp skogen speciellt och menar att konflikter kring skogen uttrycker olika förväntningar om framtiden men att de också är tidskonflikter. Olika samhällsintressen har olika tidsperspektiv.

AW har utfört en detaljerad och kritisk granskning av Future Forests – svensk skogsnäringens forskningsflaggskepp. Detta är speciellt intressant då jag var ordförande för den internationella utvärderingsgrupp som underkände den ursprungliga ansökan om Future Forests till MISTRA. Vi utvärderade ansökan med utgångspunkt från utlysningen som avsåg ett 50-100-årigt perspektiv, och skulle beakta långsiktiga utmaningar och de många förväntningarna som finns på den svenska skogen. Man skulle hantera industriella aspekter, globala marknader, klimatförändring, värderingar, konflikter, sociala och kulturella frågor kring skogen. Utlysningen betonade samarbetet mellan olika aktörer och förväntningarna på den svenska skogen. Analyserna skulle baseras på scenarioanalyser. Utlysningen var ett stort, öppet rådslag om framtiden.

Men ansökan (den enda) från Future Forests hade en ensidig inriktning på intensifierad skogsproduktion. Annat nyttjande av skogen och de bredare samhällsfrågorna saknades. Det var en helt enig utvärderingsgrupp som avtog ansökan. Vid föredragningen för MISTRA:s sekretariat var man helt enig med utvärderingsgruppen. Någon månad senare, till utvärderingsgruppens stora förvåning och irritation, körde styrelsen (skogsnäringen) över utvärderingsgruppen och MISTRA:s sekretariat och accepterade den ursprungliga ansökan.

AW har i sin analys nystat upp orsakerna till behandlingen av ansökan. Det hade innan ansökningstillfället redan förhandlats fram den *enda framtid* som skulle gälla i programmet mellan universitet, stat och industri. Den framtidsbilden kom sedan att styra forskningsfrågor, val av forskare och kommunikation från programmet. Framtidsbilden man skulle leverera var *skogsbrukets traditionella syn på framtiden och öka stödet för dagens skogsbruk*. Man skulle *leverera en ny legitimitet för en mer intensiv skogsproduktion i Sverige*. För det tredje skulle man *leverera samhällssupport för tanken att växande skog binder kol och därmed få support för en intensiv skogsproduktion och att detta är utmärkt för klimatet*. Det skulle göra klimatförändringen lönsam för skogsbruket. Future Forests utnyttjades för att ge legitimitet för en specifik framtid genom att ignorera andra framtider. Det blir mer lobbyism än forskning.

Future Forests har varit skickliga i att leverera ovanstående mål. De är högst levande idag och har accepterats av stat, myndigheter, politiker och på journalisternas ledarsidor. Detta kommer att beröras och illustreras i text som följer.

Det kan således konstateras att skogsnäringen länge har levt och fortfarande lever efter devisen att det finns bara en framtid och väg framåt, och det är intensifierad skogsproduktion och ökade avverkningar.

Jag vill dock betona, trots vad som sagts ovan, att Future Forests inom sina ramar också har levererat högkvalitativ och värdefull forskning under sin livstid för vilket programmet skall ha beröm.

AW ställer följande krav på framtidsanalyserna: *tidsdimensionen måste ges en central roll, de skall bidra till att ge framtiden närvaro i nutiden och de måste ha de frihetsgrader som behövs för att vara ett demokratiskt redskap och fungera som brygga mellan debatt, vetenskapssamhälle och politik.*

Jag drar slutsatsen att vi till stor del har fuskat bort framtidsanalyserna vad gäller skogsnäringen. Jag är också övertygad om att skogsnäringen skulle vinna på öppna, breda och långsiktiga framtidsanalyser, annars kommer man en vacker dag att bli överkörd av verkligheten.

Sverige för en förvillad EU politik

Jag följde med stort intresse valkampanjen inför årets EU-val. Hela kampanjen överrumplade mig då det inte en enda gång fanns ett solitt Europaperspektiv. Det som diskuterades var ett Sverigeperspektiv på EU. Vad vi måste göra för att skydda oss från EU på bästa sätt. Ursäkta, men jag trodde EU var en Europafråga och om Europa i resten av världen.

Under mina ca 30 år utomlands hade jag mycket kontakt med EU i olika sammanhang och jag måste säga att ofta begrep jag inte Sveriges agerande. Ibland verkade det kontraproduktivt, ibland helt fel, och ibland helt skadligt för Sverige.

Ylva Nilsson, mångårig korrespondent i Bryssel, belägger nu mina värsta farhågor. Hon har nyligen skrivit en helt ypperlig bok – 'Så förs Svensk EU-politik med ett tvärsäkert Kanske'. Läs den! Varje svensk beslutsfattare borde läsa den. Hennes slutsatser om svensk EU-politik är att den i vissa avseenden är katastrofal.

Nilsson har följt olika svenska regeringars agerande rörande EU och de är väldigt lika, oberoende av politisk färg. Hon säger 'att prata lätt föraktfullt om EU och våra partners (även på ministernivå), att hylla skötsamma Sverige, är budskap som säljer. Det bekräftar vår omedvetna självbild av Sverige och svenskar som lite duktigare och lite arbetsammare än alla andra'. Denna självbild spökar när Sveriges regeringar utformar Sveriges EU-politik.

Sveriges utgångspunkt vad gäller EU-förslag och samarbete är genomgående ett 'nej'. Nilsson listar som exempel en lång lista på 'nej' till EU-förslag. Många av dessa förslag skulle säkert vara bra för Sverige och logiken i 'nej'-svaren är långt ifrån klar. Exempel är 'nej' till europeisk räddningstjänst vid naturkatastrofer. Vid den stora skogsbranden 2014 klarade Sverige inte av släckningen och italienska och franska plan flögs in och hjälpte till. Det var dags igen med storbränder 2018 och vi hade sju plan från EU och tyska och polska brandkårer som hjälpte till på marken. När det sedan brunnit ute i Europa har Sverige inte ställt upp och hjälpt till. Agerandet ger intryck av att Sverige inte vill att EU-samarbetet skall utökas eller förstärkas.

Nilsson säger att de bärande svenska argumenten för 'nej'-svaren är: 1) *Det blir för byråkratiskt*, 2) *det kostar för mycket* och 3) *Sverige klarar uppgiften bäst själv – (den svenska egotrippade självbild)*. De här argumenten går långt tillbaka till efterkrigstiden.

En dylik självbild kommer att leda till fel politik och ett konstant 'nej'-sägande leder till mindre och mindre inflytande i EU. *Med en överdriven självbild och med missuppfattningen att Sverige alltid är bäst – ofta tillsammans med en förlegad världsbild*

och feltolkningar av omvärlden – uppnår man inte någon progressiv politik. Nilsson understryker också att de svenska regeringarna har valt kortsiktiga perspektiv för att de är billigare.

Nilsson påpekar att EU:s inre marknad är värd ca 14 triljoner dollar. Unionen har en halv miljard av världens köpstarkaste konsumenter och är världens största handelsaktör. För att stärka sin position i denna marknad måste man naturligtvis föra en aktiv politik och inte bara vara 'nej'-sägare. Vi tjänar på att vara en stark spelare i den inre marknaden.

Nilsson understryker att de svenska 'njets' inte är baserade på någon ideologisk taktik för att undergräva och bromsa EU. Det verkar snarare vara en ryggmärgsreaktion.

Nilsson drar slutsatsen att Sverige behöver en EU strategi och global strategi som är långsiktig, har ett Europaperspektiv (helheten) respektive ett globalt perspektiv. Man behöver vara en av laget, koppla samman inrikespolitiken med EU-politiken, våga förändra något på hemmaplan i namn av helheten och inte konstant vara en 'NEJ-sägare'.

Vad lär vi oss av detta? Vi har sedan lång tid tillbaka en överdriven självbild med missuppfattningen att Sverige alltid är bäst, vi säger oftast nej till förslag som kommer utifrån, vi ser inte till helheten, vi har kortsiktiga perspektiv i politiken och vår omvärldsanalys är bristfällig.

Nilssons analys visar att denna politik har pågått länge och är ett svenskt signum. Jag skulle vilja påstå att svensk skogsnärings agerande i EU till en stor del är en kopia av regeringens agerande med sina brister.

Vi har nu granskat strömningar inom politiken, inom det ekonomiska systemet, inom filosofin, och inom den svenska synen på omvärlden. I det följande granskar jag ett antal debattområden inom skogsnärings från försommaren och sommaren med avseende på dessa strömningar.

Klimatet och helheten

Vi påminnes om att klimatkrisen är här för att stanna både förra sommaren och den här sommaren och att det snabbt blir värre. IPCC kom med en larmrapport förra hösten om att vi varje årtionde måste halvera våra utsläpp för att nå netto nollutsläpp 2050. Rapporterna denna sommar visar att förloppet av klimatförändringar går ändå snabbare än vad som framkom förra hösten.

Därför slutar man inte att förvånas. Under 2018 och detta år har drevet gått om att flyget måste reducera sina utsläpp. Flygets globala utsläpp idag är 4-5% av de totala globala växthusgaserna. Politikerna var på barrikaderna om behovet av att snabbt reducera flygets utsläpp och olika policyförslag har lagts fram kontinuerligt. Europeiska Miljöbyrå (EEA) presenterade 2018 en rapport om flygets och sjöfartens utsläpp och konstaterade att bådas globala utsläpp var ungefär lika och om ingenting görs så kommer de båda sektorernas utsläpp att öka dramatiskt.

Regelverk och policys diskuteras för flyget och det finns en initial strategi för sjöfarten tagen av IMO på våren 2018. Först på senvåren 2019 togs sjöfartens utsläpp upp i svensk press och man konstaterade att vi underskattat den svenska sjöfartens utsläpp kraftigt. Politikerna var tagna på sängen. Några veckor senare släppte UNCTAD en rapport som visade att textil- och klädindustrins globala utsläpp var större än flygets och sjöfartens utsläpp tillsammans. Återigen togs politikerna på sängen. Ytterligare några veckor senare började det figurera internationella rapporter om att elektronikindustrin som man trott var en typ av 'grön' industri var en av våra större utsläppsbovar. I augusti säger forskarna att de globala skogsbränderna har större utsläpp än bil-, järnvägs-, flygtrafik och sjöfarten tillsammans. Ingen hade helhetssynen.

Den 18 juli publicerade DN en artikel om inkonsekvensen i svensk klimatpolitik. Sverige har högt och tydligt deklarerat att vi skall vara världens första välfärdsland som blir fossilfritt. Men samtidigt ger myndigheter och andra statliga organisationer ekonomiska garantier och lån till svenska företag som gör affärer i utvinning av och för utveckling av infrastruktur för brytning av fossila bränslen för hundratals miljoner. Ungefär samtidigt släppte Stockholm Environment Institute data som visar att AP-fonderna och storbankerna under lång tid investerat i bolag som bidrar till avskogning i Amazonas. Det är säkert mycket lönsamma investeringar för bolagen ifråga men det är också gycklarfasoner av den värsta sorten.

De här exemplen visar med all tydlighet att *politiker och beslutsfattare saknar helhetssyn och därmed kommer deras beslut ofta att göra mer skada än nytta. Dessutom visar det att hur ekonomiskt förnuftiga beslut med rådande mainstreamekonomisk tillämpning blir fullständigt oförnuftiga. Det är också tydligt att moral- och etikdimensionen saknas.*

Skogen och klimatet – de tre musketörerna

Tomas Lundmark SLU, Peter Holmgren fristående konsult, och Rolf Björheden Skogforsk har alla publicerat rapporter med samma budskap – intensifierad skogsproduktion och skogsavverkning är utmärkt för klimatet. Genom att producera mer skog och avverka mer så räddar skogen klimatet genom att lagra mer kol och ersätter utsläppsintensiva verksamheter såsom tillverkning av stål, cement, etc. Lundmark har drivit detta sedan dagarna av etablerandet Future Forests och har publicerat brett om detta. Peter Holmgren gjorde först på uppdrag av SCA en analys av företagets bidrag till klimatnyttan i våras och sedan skalades analyserna upp på uppdrag av Skogsindustrierna att gälla hela Sverige i samband med Almedalen. Rolf Björheden från branschens egen forskningsorganisation Skogforsk har gjort analyser med liknande koncept. Dessa tre musketörer med mantrat *'ökad avverkning räddar klimatet'* har varit väldigt aktiva under försommaren och sommaren med ett crescendo under årets Almedalen. Visst är skogen väldigt viktig ur klimatsynpunkt och den nyttan måste säkras men det gäller att få det rätt.

Att beräkna kolflödena mellan atmosfären, skogsmarken, skogsvegetationen och de skogliga produkterna är oerhört komplext. Man skall ha klart för sig att de beräkningar som musketörerna använt sig av är förenklade modellberäkningar.

Professor Stefan Körner, Basel, är förmodligen en av de forskare som har bäst kläm på hur kolcykeln verkligen ser ut i verkliga skogsbestånd. Han har sensor- och datorkopplat hela bestånd för att studera hur cykeln ser ut och samverkar med omgivande faktorer. Hans slutsats är att den absolut viktigaste faktorn för cykeln är näringsförhållandena på växtplatsen. Den andra viktigaste faktorn är fuktighetsförhållandena på växtplatsen. Han konstaterar också att det är ett betydande utbyte av kol mellan träden. Ingen av de här faktorerna är inkluderade i dagens modeller (av naturliga skäl då datainsamlingskostnaderna skulle bli enorma) som uppskattar skogssystemets gasutbyte med atmosfären. Därför är modellerna som används i dagens beräkningar över gasutbytet kraftiga förenklingar och har stora osäkerheter.

Detta säger oss att osäkerheten är stor i de tre musketörernas beräkningar. Jag har tillbringat en lång tid av mitt liv (förmodligen alltför lång) med att just försöka förstå osäkerheten i skogens och skogsnäringsens kolbalanser. Det resulterade bland annat i tre böcker med Springer Verlag (tillsammans med medförfattare) om kolbalansens osäkerheter 2007, 2010 och 2011. Slutsatserna var dessa: 1) Atmosfären 'registrerar' de totala flödena och därför måste balansberäkningarna vara baserade på de totala flödena (helheten) från och till skogen och dess produkter. 2) Osäkerheterna är stora och den totala osäkerheten kan för större regioner och enskilda år vara större än plus minus 100%. 3) Balansberäkningar utan verifikation av osäkerheten är ointressanta. 4)

Beräkningarna bör utföras för längre tidsperioder och inte enskilda år. De tre musketörernas beräkningar möter inte dessa krav.

Man hävdar i analyserna 'att skogen reducerat växthusgaserna med X miljoner ton koldioxid' i atmosfären. Detta är inte riktigt då man ersatt ca 65% av de fossila växthusgaserna i atmosfären med biogen koldioxid. Detta är naturligtvis bra på lång sikt men atmosfären 'bryr sig inte', på kort sikt varifrån koldioxiden kommer. Skall detta fungera så får det inte vara något 'läckage' av de biogena gaserna. Utan när första generationens biogena gaser skall ersättas med andra generationens biogena gaser så måste de minst vara lika stora som den första. Och här finns stora osäkerheter.

Musketörerna har genomgående undvikit att diskutera att svensk skogsnäring skulle kunna uppnå en ändå större klimatnytta genom att reducera avverkningarna under de närmsta decennierna för att sedan dra upp dem i slutet på århundradet. Tidsaspekten är negligerad. Ur renlighetssynpunkt krävs det att denna diskussion förs även om det av kompromisskäl inte implementeras i slutändan.

Författarna pläderar för kraftigt ökad skogsproduktion med successivt kraftigt ökande avverkning. Av skrivningarna att döma förutsätter man en ökning med gran och tall. Detta är ett riskfyllt företag. Vi har under de senaste månaderna fått ett antal rapporter som pekar på att klimatförändringarna går mycket snabbare än vad som förutsattes bara för ett halvår sedan. Processerna har resulterat i enormt kraftiga skogsbränder i polarcirkulära områden som i Alaska, Kanada och Sibirien (och även Grönland). I Sibirien har tre miljoner hektar brunnit till början av augusti och bränder är fortfarande aktiva på 125 000 hektar.

Det är den värsta omfattningen av bränder man någonsin registrerat i detta område och hittills i år har de emitterat ca 125 Megaton koldioxid. Smältningen av permafrosten går mycket snabbare än vad tidigare antagits. Dessa processer leder i sin tur till kraftigt ökade emissioner av koldioxid och metan till atmosfären som påskyndar uppvärmningen. Den smältande permafrosten är en tidsbomb. Det finns 1400 Gton kol lagrat i permafrostområdena. Klimatförändringarna blir självgenererande. Det betyder att vi kan förvänta oss ändå kraftigare klimateffekter i den svenska skogen i framtiden. Vi har sett vad förra årets torka ställt till med i form av torkande barrskog och med katastrofala barkborreangrepp.

Vi kan få en uppfattning av vad som väntar genom att studera vad som händer i kontinentala Europa. Där är det nu klimatet och inte skogsmännen och skogskvinnorna som styr den framtida strukturen på skogen. Torrskadorna och barkborreangreppen (ca 120 000 hektar är förstört i dagsläget enbart i Tyskland och man talar om århundradets katastrof) gör att man tvingas lägga om skogspolitiken. Regeringen arrangerar en regeringskonferens i september efter att man konstaterat att 'vi har varit alldeles för senfärdiga att lägga om strukturen på skogen orsakad av klimatförändringen'. Man ersätter nu och kommer att ersätta monokulturer av gran med blandskog och ren lövskog över stora arealer för att rädda skogen. I mitten av juli skrev Frankfurter Allgemeine och Die Zeit i ledande artiklar 'Abschied von der ikonischer Fichte' – 'Ta avsked av den ikoniska granen'.

Det är därför högst riskfyllt att föreslå en dramatiskt ökad produktion med monokulturer av barrträd i Sverige då vi troligen behöver ersätta monokulturer med blandskog. Men för lövet saknar vi nästan all industriell användning med högt förädlingsvärde idag. Den typ av rekommendationer som de tre musketörerna ger avseende den framtida skogsproduktionen måste åtföljas med riskanalyser som inte finns på deras karta. Riskanalyserna är ett måste med tanke på de klimatförhållanden vi går till mötes.

Musketörernas rapporter saknar varje tillstymmelse till ekonomisk analys. Det kommer att kosta rejält med pengar att få till deras önskevolym. Vem skall betala för återbeskogning av skadade områden med virkespriser i källaren och när

försäkringsbolagen inte längre vill försäkra skogen eller premierna blir olidligt höga? Vem skall betala för den merproduktion musketörerna förespråkar? Markägarna kommer inte att öka produktionen om man inte får mer betalt. Är skogsindustrin villig att betala för den avsevärt större merproduktionen? Kan industrin ens göra det? Eller tror man att om man ropar tillräckligt högt och ofta att 'Skogen räddar klimatet' så kommer staten att gå in och betala för en ökad produktion?

Beaktar man kostnader och att det är bråttom att nå snabb effekt i atmosfären (det berömda tidsfönstret) så skall naturligtvis den ökade skogsproduktionen äga rum på södra halvklotet. Det finns, enligt en studie som publicerades i juni, ca 2 miljarder hektar av degenererat(d) land och skog i världen. Rent praktiskt kan man inte återbeskoga allt detta men beräkningar tyder på att det finns ca 800 miljoner ha som kan återbeskogas med snabbväxande trädslag. Dessa plantager har en omloppstid på ca 15-20 år, vilket skall jämföras med de svenska omloppstiderna på 80-100 år och kostnaderna per producerad enhet är avsevärt lägre än i högkostnadslandet Sverige.

Den så kallade substitutionseffekten är en av hörnstenarna i författarnas tes. European Forest Institute (EFI) analyserad den så kallade substitutionsfaktorn (hur kol i trä ersätter fossila emissioner) vid användning av trä istället för andra produkter som kräver mycket fossil energi (From Science to Policy #7, 2018). Man konstaterar att de kända substitutionsfaktorerna har stora osäkerheter och för många produkter saknas data. Därför tvingas man till förenklingar och approximationer i beräkningarna som man inte vet om de håller. De räknar med en medelfaktor av 1,2 kg kol substituerat av ett kilo kol i träprodukter men variabiliteten utgörs av intervallet -0.7 och +5.1 kg kol för de 51 studier man utnyttjat sig av.

Men det räcker inte att studera substitutionseffekterna isolerat. Det relevanta är att studera samverkan mellan substitutionseffekten och kolet i avverkat virke samt vad som händer med kolcykeln i skog och mark för att kunna minimera de totala utsläppen till atmosfären. Dessa samband är inte analyserade i de tre refererade rapporterna.

Det finns också ett annat 'läckage' som man bortser ifrån i debatten om substitution. Vid avverkning, i de flesta fall, når inte hela trädet industrin utan en betydande del av trädet blir kvar i skogen (toppar, grenar, rötter) och förmultnar i skogen med emissioner som resultat. Därför kan man inte sätta likhetstecken mellan ett ton avverkat träd och ett ton substitution av CO₂.

Musketörernas tes om att ökad skogsproduktion och avverkning räddar klimatet bygger på antagandet att klimatnyttan till stor del av utgörs substitutionseffekten – virke ersätter fossila och ändliga råvaror som skapar stora utsläpp av klimatgaser. Nu är substitutionseffekten en knepig historia.

Debattören Magnus Nilsson har ägnat betydande tid på att följa klimatpolitiken inom EU och dokumentera densamma. Jag har i bilaga utnyttjat Nilssons rapport 'EU, Sverige och klimatet', 2019 och försökt att göra en 'kort' sammanställning av EU:s ramverk för klimatpolitiken med bäring på skogsnäringen.

När det gäller EU, konstaterar Nilsson att det finns ett absolut tak för utsläppsrätter som kan delas ut till enheter för produktion av energi, stål och cement, raffinaderier samt massa-och pappersindustrin. Detta tak kommer, enligt nuvarande lagstiftning, att successivt minska och vara noll år 2057. Men med den snabba utveckling klimatförändringarna har är det högst troligt att lagstiftningen kommer att ändras och tiden med utsläppsrätter kommer att minska innan de försvinner helt.

Magnus Nilsson drar slutsatsen att sedan utsläppshandeln 2013 i praktiken blev en sluten 'utsläppsbubbla' finns det inte längre någon substitutionseffekt inom de länder som omfattas av systemet. Genom direktivet om utsläppshandel har EU:s regeringar och Europaparlamentet lagstiftat om hur stora de totala framtida koldioxidutsläppen från storskalig fossilbränsleanvändning och industriprocesser inom unionen får vara. Sedan

2013 gäller därför att en ökad användning av förnybar energi, till exempel från biomassa, eller av trä för byggnadsändamål, innebär att energianvändningen eller byggnadsverksamheten kan ökas utan att nettoutsläppen ökar. Om användningen av virke ökar eller minskar påverkar däremot inte längre de totala, framtida utsläppens storlek, eftersom denna volym redan fastställts genom att det i utsläppshandelsdirektivet anges hur många utsläppsrätter som totalt ska ges ut.

Musketörernas grundtes om substitutionseffekterna inom EU höll nog innan man införde utsläppshandeln. Nu har vi inget globalt utsläppshandelssystem. Så det finns områden möjliga för export för svensk skogsindustri där grundtesen är valid, till exempel Sydostasien, Mellersta Östern, Afrika och USA. (Kina arbetar med att introducera ett liknande system som EU.)

Det finns en speciell dimension av utsläppshandeln som är värd att omnämna. Den svenska massa- och pappersindustrin tilldelas gratis utsläppsrätter och då den svenska massa- och pappersindustrin är näst intill självförsörjande på energi kan man sälja sina utsläppsrätter. Industrin tjänar för närvarande ca 700 miljoner kronor per år för dessa utsläppsrätter. Gratis-rätterna kommer att försvinna inom en 10-årsperiod.

Det är naturligtvis ett starkt och enkelt budskap till politikerna att driva det populistiska slagordet 'Skogen räddar klimatet'. Jag har visat att frågan är mer komplicerad än så och skall man vara seriös om skogen och klimatet så måste man utgå från ett HELHETSPERSPEKTIV och detta perspektiv saknas i de tre musketörernas koncept. *Varje tes har sina egna professorer men helheten har inga.*

Debatten om kolbalanserna har fortsatt efter Almedalen. I en debattartikel i DN, 9 augusti, av ekologer utanför skogsnäringen ifrågasätts skogsnäringens syn på kolbalansen. De bemöttes direkt med personangrepp i media och på Twitter av skogsnäringen och någon av musketörerna. Debattörerna betraktades som samhällsfientliga, deras ålder ifrågasattes (antydande om demens?) och deras saklighet ifrågasattes för att de har engagemang i miljörörelsen. Ett halvdussin motdebattörer från skogsindustrin och LRF krävde omedelbart att media skulle redovisa ekologernas medlemskap i miljöorganisationer. Detta är ytterst anmärkningsvärt. Enligt grundlagen har vi föreningsfrihet i Sverige. Jag förutsätter naturligtvis att dessa debattörer från skogsindustrin och LRF i fortsättningen redovisar *sina* politiska hemvister och medlemskap i olika organisationer när de deltar i debatter.

Detta är ett lågvattenmärke i debatten från näringens sida och visar att man inte är beredd att se till helheten. Beteendet är ett gravt exempel på fallerad etik.

Det fanns fyra - fem svarsreplikor i DN på den ursprungliga artikeln från olika aktörer. För det första så tillskrev man de ursprungliga debattörerna påstående som de aldrig sagt och för det andra så bemötte man artikeln med utgångspunkt från sina egna intressesfärer. Ingen bemötte egentligen ekologernas ursprungliga argument. Ingen behandlade *helheten av problematiken* – inklusive de ursprungliga debattförfattarna.

Hur har det blivit ett sådant lågvattentillstånd i den skogliga debatten? Grundproblemet ligger nog i att den ursprungliga artikeln av ekologerna ifrågasatte skogsnäringens *rådande och enda framtidsbild av skogsnäringen med intensifierad skogsproduktion och avverkning och med skogen som räddare av klimatet*. Andra har andra förklaringar. Niklas Ekdal säger i en artikel i DN, 12 augusti, att medierna har förstört det politiska samtalet sedan 1990-talet genom att skriva kortare, roligare, fräckare, djävare och med en allt svagare koppling till verkligheten i sina ledare. Om det är så, reflekteras detta naturligtvis i det allmänna debattklimatet. Riksjaktvårdskonsulenten Daniel Ligné har en spetsig debattartikel i Svensk Jakt, augusti 11, där han säger att det inte är sociala medier som skapat trenden med faktaresistens. Det är *jägmästarna*. 'Jägmästarna var de som för flera decennier sedan uppfann filterbubblor. Vi är omsorgsfullt fostrade i att stänga in oss i skrubbar och i grupp konstruera sanningar, samband och tingens ordning.'

Produktionsmål ett kommunistiskt påfund

Det har under våren och försommaren varit många inlägg om att vi behöver ett 'produktionsmål' på nationell nivå i skogsbruket. 'Vi har miljömål men vi har inget produktionsmål', säger man. LRF Skogsägarna har gått fram med budskapet följt av en ledare i Land i början av april. SLU har, via Tomas Lundmark, kraftigt agiterat med samma budskap. Allas vår skogsgeneral Herman Sundquist har framfört samma krav ett antal gånger. Vissa politiska partier leker också med denna tanke.

Man glömmer bort att miljömål och produktionsmål är 'two different cups of tea'. Miljömålen är av tvingande karaktär för att uppnå ett uthålligt skogsbruk. Vi kan alltid diskutera om dessa mål är riktigt satta men deras funktion är principiellt tvingande.

Produktionen å andra sidan bestäms av marknaden så ett eventuellt produktionsmål är rörligt beroende på de ekonomiska förutsättningarna och är av en helt annan karaktär än miljömålen. Det är anmärkningsvärt att man diskuterar termen produktionsmål utan några som helst kostnads- och intäktsanalyser för de är drivande faktorer bakom ett produktionsmål. Vi kan inte heller diskutera produktionsmål så länge vi inte har lyckats identifiera vad ett uthålligt skogsbruk är.

Jag har ofta blivit anklagad i debatten för att vara kommunist. Men att agitera för ett produktionsmål på nationell nivå är direkt hämtat från kommunismens troslära. Det är irrlära.

Jag kan hålla med förslagsställarna om att vi behöver en konkret vision om vår framtida skogsproduktion för att forma de beslut vi fattar här och nu men det är något helt annat än produktionsmål på nationell nivå.

Debatten visar att *man inte förstår helhetsbilden och man har svårt för att hantera framtidsanalyserna på ett riktigt sätt. Bakgrunden till denna kommunistiska utflykt ligger naturligtvis i skogsnäringens rådande framtidsbild av intensifierad skogsproduktion och ökade avverkningar till varje pris.*

Det profana och det sakrala går hand i hand

Efter ett ganska intensivt debatterande från min sida förra hösten, vintern och förvåren fick jag en betydande mängd av email från individer jag aldrig träffat eller kommunicerat med tidigare (många var skogsägare). De behövde tydligen ett bollplank och det var en stimulerande kommunikation.

Många av dessa var upprörda av samma skäl, nämligen Sveaskogs och Kyrkans skötsel av sin skog. Budskapet var att skogsskötseln inte kan anses vara uthållig hos dessa båda aktörer med bland annat överavverkning av äldre skog, och utförd naturvård jämfördes med kejsarens nya kläder. Kyrkan har numera kopierat storskogsbrukets avverknings- och skötselmetoder. Så det profana och det sakrala har funnit varandra i skogen. Det uttrycktes också från kritik över hur Sveaskog sköter sina ekoparker.

Det som upprörde mest hos dessa budbärare var att staten och kyrkan måste ta ett mycket större *moraliskt ansvar och vara föredömen för ett uthålligt skogsbruk, för miljöfrågor och andra samhällsmål* och inte vara enögt inriktade enbart på maximal virkesproduktion. Inte minst i skenet av statens hårda tryck på enskilda skogsägare att ta sitt ansvar för uthålligheten.

Vi är således tillbaka till Paul Colliers tes att vi under de senaste 4-5 decennierna tappat bort *moralen och etiken* i politiken och i hur vi tillämpar ekonomin. *I samband med 1994 års tillämpning av den nya skogsvårdslagen togs paragraferna om etisk hänsyn bort.*

Jag refererade tidigare till KG Hammars maning om *en helhetssyn på tillvaron* och han efterlyste en ekoteologisk röst i debatten. Hammar menar att den främsta tankesmedjan för ett sådant synsätt finns i Västerås stift. Det är uppenbart att tankesättet med en helhetssyn på tillvaron inte har nått ut till biskoparna och kyrkans skogligt profana verksamhet.

I en skarp artikel i Altinget 1 juli kräver Bo Dockered, tidigare styrelseordförande i Sveaskog och tidigare förbundsordförande för LRF, en genomgripande förändring av Sveaskogs verksamhet. Han tar upp missriktad skogshushållning, misskötsel av ekoparkerna, en ifrågasatt roll på virkesmarknaden och bristen på nettoavyttringar av skogsmark för en positiv utveckling av landsbygden. Han framhåller att statens skogar skall erbjuda ersättningsmark till markägare som drabbas av avsättningar och skyldigheten att utveckla nya skogsbruksmetoder och inom miljöområdet.

Tidigare tycks dialogen mellan Sveaskog och ägaren staten huvudsakligen rört sig om avkastningen. Nu krävs det helt andra tag från ägarna om samhällets intressen av uthållighet skall kunna tillvaratas i Sveaskog.

Det är uppenbart att omgivningen uppfattar det som *att Sveaskog och kyrkan är usla föredömen för ett uthålligt skogsbruk och de måste bli avsevärt bättre för att kunna främja ett uthålligt svenskt samhälle.*

Jag har ett speciellt förslag för Nya Sveaskog. Vi har ytterst lite kunskap om kontinuitetsskogsbruket eller andra alternativa skötselmetoder som krävs och debatteras mer och mer av skogens olika intressenter. Låt Sveaskog avsätta 0.5 miljon hektar i ett någorlunda sammanhängande område och utför kontinuitetsskogsbruk och andra alternativa skötselmetoder. Akademien bör kontinuerligt utvärdera de ekonomiska, sociala och miljömässiga effekterna av brukningsmetoderna. Med en sådan aktivitet kommer svensk skogsnäring att vara bättre rustade för framtiden.

Äganderätten

Den stora debattfrågan under de senaste åren har varit om äganderätten och nyckelbiotoperna och har framför allt drivits av LRF Skogsägarna med en destruktiv retorik. Man driver den fortfarande tillsammans med några av de politiska partierna samt vissa ledarskribenter och talar om 'den rättslösa hanteringen av skyddsvärd skog', 'äganderätten har avvecklats' och 'nyckelbiotopsinventeringen måste avvecklas'. Det är fortfarande ingen vidare höjd på debatten från äganderättstalibanernas sida. Elaka rykten säger att det finns ett informellt nätverk av konservativa ledarskribenter som är kopplade till skogsägarrörelsen. Problemet är att de inte publicerar konservativa åsikter utan populistiska.

I den tidigare debatten under året har det med all tydlighet framkommit att vi inte har något äganderättsproblem i skogsbruket. Vad frågan gäller är brukanderätten och ersättningen vid avsättning av skog till naturvårdsområden av det ena eller andra slaget. Jag tror att alla är överens om att ersättningsfrågan är oerhört viktig och måste lösas.

Jag förstår därför inte riktigt varför skogsägarrörelsen, vissa politiska partier och dess tillhörande tidningar fortfarande i augusti 2019 driver äganderättsfrågan som man gör. Regeringen tillsatte 18 juli en utredning om 'Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen' som ett resultat av januariöverenskommelsen med Centern som drivkraft. Att hålla på och upprepa gamla uttjänta argument i denna situation är som 'beat a dead horse'.

Jag bedömer att utredningen inte kommer att kunna komma fram med något nytt vad gäller äganderätten. Vi har i ett internationellt perspektiv en mycket stark äganderätt men utredningen uppfyller väl Centerns löften till LRF. Utredningen skulle kunna göra ett stort bidrag, vilket inte finns med i uppdraget, om man kunde komma upp med ett

förtydligande/definition av vad som är 'ett skogsbruk med frihet under ansvar', vilket är kopplat till äganderätten. Ingen har hittills lyckats förklara detta för mig på ett trovärdigt sätt. Det finns också anledningar för utredningskvinnan att fundera på att skrota termer såsom 'avsättningar för naturvård'. Vi har nu kommit så långt i vår förståelse av skogen och samhället att allt hänger samman och den relevanta termen borde vara 'avsättningar för produktion av andra ekosystemtjänster än virkesproduktion'.

Däremot kan utredningen göra mycket nytta och är nödvändig vad gäller 'att säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till'. Speciellt viktiga att klara ut är ersättningar i samband med artskyddsförordningen och det fjällnära skogsbruket. Jag återkommer till ersättningsfrågan.

Enligt utredningsuppdraget skall en speciell fråga utredas, nämligen 'Hur ska internationella åtaganden om biologisk mångfald kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi?' Men Sverige har förbundit sig till ett antal internationella åtaganden för att skydda biologisk mångfald och klimat samt antagit propositionen om 'En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster'. Dessa åtaganden är bindande och lagstadgade. Sedan ställer man i utredningsuppdraget detta mot en växande bioekonomi. Man talar om ett ökande behov av biomassa och man gör det utan några som helst ekonomiska antaganden om bioekonomins möjliga utveckling. Det är inte heller helt säkert att en växande bioekonomi betyder ett växande behov av biomassa. Bioekonomin syftar på ett bättre utnyttjande av och en mer uthållig användning av råvaran och produktion med betydligt högre förädlingsvärden än dagens produkter. Jag tror man gör sig skyldig till ett tankefel när man ställer biologisk mångfald (som är tvingande enligt olika redan gjorda åtaganden) mot en växande bioekonomi som helt bestäms av ekonomiska förutsättningar. Dessutom har jag svårt att se hur detta skall kunna beaktas i frågan om äganderätt, brukanderätt och ekonomisk kompensation i samband med avsättningar. I de frågorna måste man ha klara regler och lagar som inte påverkas av fluktuerande marknader.

När det gäller den ekonomiska ersättningen i samband med avsättningar så funderas det mycket ute i landet. Skogsägaren Per Petersson i Bor har utvecklat ett förslag tillsammans med ekonomisk expertis som bygger på att värdeförlusten av en avsättning skall kunna användas som ett distribuerat skatteavdrag över tiden i markägarens övriga verksamhet. Han har presenterat detta för myndigheter och departement men fått föga gehör. Man kan misstänka att förslaget inte passar in i den svenska modellen. Andra förslagsställare arbetar med ett koncept där ersättningen för intrång inte betalas som en engångsersättning utan kan spridas ut över en tidsperiod som årliga ersättningar.

Det är viktigt att utredaren fångar upp denna typ av tankegångar och värderar desamma i utredningen.

Brukanderätten och ersättningsfrågorna i samband med intrång är väldigt viktiga frågor och det finns en risk att dessa villas bort om utredningens främsta uppgift är att utreda själva äganderätten.

Kampanjen Svenska Skogen

Skogsnäringen har alltid haft svårt att förstå och att ta till sig kritik från allmänhet, media och miljörelsen. Man anser sig orättvist kritiserad då skogens kvinnor och män vet vad som är bäst för skogen. Näringen har tolkat kritiken som ett informationsproblem och har sedan tidigt 1970-tal startat informationskampanjer för att 'utbilda' kritikerna då näringen vet bäst. Samma mönster gäller dagens kampanj Svenska Skogen.

Man berättar att det står fantastiskt till i skogen och många i allmänheten uppfattar säkert att om det växer så det knakar så är allt väl i skogen. I kampanjen basuneras det ut att vi

planterar 380 miljoner träd per år och lyssnarna skriker ut sin positiva förvåning i TV-reklamen. Den 31 juli rapporterades att Etiopien hade planterat 353 miljoner träd på en DAG för att restaurera skog och bemästra klimatförändringarna. Även om de etiopiska siffrorna är uppblåsta så det är kanske inte så mycket att skryta med 380 miljoner planterade träd på ett år.

Men kampanjen svarar inte på vad kritikerna vill höra. Hur står det till med våra ekosystem? Hur står det till med kulturminnen i skogen? Hur står det till med skogens vatten? Varför avverkas det i ekoparker? Hur är det med skogens alla andra funktioner? Varför förstörs skogslandskapet? Hur går det med den biologiska mångfalden? Varför ser skogsbruket så bedrövligt ut i närheten av bebyggelse? Detta är några frågor som är på kritikernas dagordning.

När Björn Hägglund var generaldirektör för Skogsstyrelsen på 1980-talet uppmanade han näringen att ändra attityd och föra en konstruktiv debatt med bland annat naturvårdsintressenterna. *'Vi kräver att naturvården skall lyssna på skogsbruket. Men då måste vi faktiskt lyssna på dem'*. Detta gäller fortfarande i allra högsta grad.

Göran Greider är i en ledare i ETC 24 juli väldigt kritisk till den pågående skogskampanjen och beskriver den som 'ren antiskogspropaganda'. Jag säger inte att Greider har rätt men skogsnäringen bör lyssna och ta en debatt med honom.

Bengt Ek hade en intressant ledare i Skogen 26 juni om 'stor och liten' i skogsbruket som har bäring på den aktuella kampanjen. Kampanjen har som syfte att övertyga gemene man om att producera mer volym och avverka mer och följa storskogsbrukets skogsbruksmetoder är den enda rätta vägen. Ek konstaterar att 'liten' ofta har ett annorlunda kvalitetskrav och mindre volymkrav än 'stor'. 'Liten' kanske satsar 'på utsikt, fågelkvitter, favoritträdslaget, brännveden, viltet' istället.

Det är viktigt att inte hela skogsbruket prioriterar en gemensam mall för ökad virkesproduktion och avverkning.

Skogsnäringens nuvarande kampanj bekräftar att näringen har svårt för att hantera olika framtidsbilder. Man har EN bild om framtiden och det är en intensifierad skogsproduktion och en framskrivning av dagens skogsbruk. Det är ett intellektuellt fattigdomsbevis att man inte är beredd att diskutera andra framtider. Kampanjen är ett försök att påverka det omgivande samhället med denna enda framtidsbild.

Miljörörelsen saknar ett mångfaldskoncept

Jag följer ganska noga vad miljörörelsen skriver, säger och gör vad gäller skogsbruket. Många gånger är jag imponerad av skärpan i argumentationen men ibland ställer jag mig frågan vad miljörörelsen egentligen vill. Lyssnar man så säger rörelsen att alla nyckelbiotoper måste skyddas, att det måste införas tuffare generella hänsynskrav på all den mark som Sveaskog äger samt att hyggesfria metoder behöver införas. Dessutom anser man ofta att FSC är en styggelse. Man tycks inte inse värdet av miljömålet 'Levande skog', som har stor potential rätt utnyttjat. Rörelsen säger att man argumenterar med utgångspunkt från miljömålet men det är svårt att förstå med de konkreta krav man driver. Jag är också besviken på avsaknaden av mångfald i argumentationen. Man säger oftast NEJ till allt som föreslås från näring, regering, myndigheter och andra intressenter vad gäller det framtida skogsbruket.

Jag tror att det är dags för miljörörelsen att vända på kuttingen och komma med förslag på vad vi bör göra rent konkret för att uppnå uthållighet i skogsbruket. Givet den starka ställningen som miljörörelsen har så är det naturligt att förvänta sig detta. Det räcker inte med att vara enbart 'nej-sägare' i dagens samhälle. Neringen och andra intressenter, akademien, regeringen, politiker, och det nationella skogsprogrammet har misslyckats med

att producera ett koncept kring vad som är ett uthålligt skogsbruk. Anledningen till det kan vara att man inte vill/inte har förmågan/inte kan av andra skäl.

Det är ett utmärkt läge för miljörelsen att lägga ett konkret förslag på vad som är ett uthålligt skogsbruk. Då det nationella skogsprogrammet inte har levererat vad det utlovat skulle miljörelsen samtidigt kunna lägga ett konkret förslag på strukturen hos ett skogsprogram värt namnet.

Om miljörelsen går samman i ett dylikt arbete tror jag att det finns goda möjligheter att få igenom viktiga komponenter för ett uthålligt skogsbruk och ett nationellt skogsprogram. Om man inte når ända fram så får man i varje fall ett intressant inspel som sätter liv i debatten och som på sikt kan generera något nytt, och man bryter bilden av att bara vara nej-sägare.

Civilsamhället är en av de viktigaste aktörerna för att forma det framtida samhället och den framtida skogsnäringen. *Med sitt nuvarande agerande spelar miljörelsen inte den rollen då man inte har en helhetssyn och har svårt med framtidsanalyserna.*

'Cruel optimism' – den grymma optimismen

Skogsnäring, politiker, journalister och andra beslutsfattare upprepar ständigt argumenten att förpackningskartong och textilmassa kommer att leda till en lysande framtid för skogsnäringen. Detta är 'cruel optimism'. Optimismen späds på med argumentet att världssamfundet nu vidtar åtgärder för att fasa ut den skadliga plasten, vilket kommer att göra skogsnäringen till ett himmelrike. Detta är ett led i att förstärka argumenten för framtidsbilden med *intensifierad skogsproduktion och avverkning*.

När det gäller förpackningskartong har jag tidigare varnat för överoptimism. Tillverkare av förpackningskartong argumenterar att e-handeln leder till kraftigt ökad konsumtion av kartong. Vi skall vara klara över att e-handeln ändrar distributionskedjorna radikalt och varje led i kedjan har sitt specifika krav på förpackningen. Ibland är fiberbaserade förpackningar bäst men långt ifrån alltid. Det står däremot klart att den förpackningsindustri som vill vara ledande inom e-handeln måste kontrollera logistiken.

Med dagens fiberbaserade förpackningar transporteras stora mängder tomrum och luft, vilket uppskattas kosta \$46 miljarder per år. Det pågår ett intensivt utvecklingsarbete att få fram mer effektiva fiberförpackningar. Förpackningsindustrin själv säger att man kommer att ha mindre materialåtgång i fiberförpackningar i framtiden, ca 35% jämfört med dagens situation och produktionsvolym. Då vinner man också minskat transportarbete och energikonsumtion (ca 35%), mindre eller inget lim i produktionen och betydligt mindre avfall i produktion och hos slutkonsument. Vi skall ha klart för oss att den största tillväxten och de största kapaciteterna finns inom kartongkvaliteter som är baserade på returfiber. Det är lågprisprodukter och gynnar inte en fiberförpackningsindustri som är baserad på jungfruliga fiber. Dessutom pågår en omfattande ombyggnad av maskiner för produktion av grafiska papper till produktion av olika kvaliteter av kartong, vilket medfört en betydande överkapacitet som trycker ned priserna.

Det finns ett antal uthållighetsmyter vad gäller ersättning av plast med fiberbaserade produkter. Solida vetenskapliga studier visar att biologiskt nedbrytbara produkter inte alltid är bättre än plast ur hållbarhetssynpunkt. Kompositförpackningar av olika material är ofta de mest hållbara förpackningsalternativen. Det finns också uthålliga lösningar baserad på retur använd plast.

Den 14 augusti annonserade Coca-Cola att man nu har lyckats framställa och kommer att ta i bruk en 100% biobaserad och återvinningsbar PET plastflaska. Men flaskan är inte framställd av vedfiber utan av sockerrör och avfall från sockertillverkning. Cellulosa har således konkurrens från andra bio-material i att ersätta plast.

Vi kan således vänta oss en framtid där vi använder fiberprodukter där det är möjligt och plast där det är uthålligt. Det betyder långt ifrån ett 100% utbyte av plast till förmån för fiberbaserade produkter.

I början av juli presenterade Credit Suisse en ny sektorrapport över förpackningsindustrin. Man säger att skogsnäringen har realistiska uppfattningar om hur e-handeln kommer att öka efterfrågan på fiberförpackningar. Denna optimism avspeglar sig bland annat i en global utbyggnad av wellpappskapaciteten med 27% under de närmsta sju åren, framför allt i Europa. Credit Suisse ser däremot inte någon motsvarande ökning i efterfrågan. Det betyder ökad överkapacitet och prispress.

Banken varnar också för en övertro på en utfasning av plastprodukter till förmån för pappersförpackningar. Det är långsamma transformationer som tar årtionden och det är mycket av plasten som inte kan ersättas av fiberprodukter.

Till detta kommer varningar, som signalerades i början augusti, om den hälsofarliga familjen av PFAS kemikalier. PFAS är högfluorerade kemikalier och används i massor av produkter. Studier visar att det finns ett samband mellan PFAS-exponering och levercancer, påverkan på immunförsvaret med mera. PFAS används också i matförpackningar för att göra papper och papp vatten- och fettavvisande.

Danmark har infört ett nationellt förbud för alla typer av PFAS i livsmedelsförpackningar av papp och kraven som reses nu är ett liknande förbud inom hela EU. Ett dylikt förbud kommer att vara en utmaning för den fiberbaserade förpackningsindustrin för matprodukter.

Det är samma hype om den framtida textilmarknaden baserad på cellulosafiber som det är kring kartong. Jag har tidigare framfört att icke integrerad produktion av dissolvingmassa för senare produktion av viskos knappast är ett bidrag till bioekonomin. Produktion av dissolvingmassa har ett utbyte av ca 35% av veden jämfört med ca 50% vid sulfatproduktion. Man kokar således bort två tredjedelar av veden. Den icke integrerade produktionen av dissolvingmassa och viskos är en smutsig hantering där ett stort antal kemiska steg används med olika kemikalier involverade och energikonsumtionen är hög per producerad enhet.

Man kan integrera produktionen från ved till tråd, vilket leder till ett utbyte av ca 50% av veden och med betydligt mindre användning av kemikalier och energi. Det är således en avsevärt hållbarare produkt än den icke integrerade produktionen.

Problemet är att vi inte har någon integrerad produktion i Sverige utan den finns endast i ett par fabriker som leder utvecklingen av cellulosafiber för textilier och dessa ligger utomlands.

Mistra Future Fashion gick ut med information i början på sommaren med huvudbudskapet att det inte automatiskt är bättre ur hållbarhetssynpunkt att ersätta konventionell bomull med andra material typ cellulosafiber. *'Lösningen sitter inte i fibern utan i vilken produktionsprocess som används'*. Återigen det gäller att se till helheten.

Således, näringen ignorerar viktig information i sin framtidsanalys för att ge omvärlden en så positiv bild som möjligt. Framtidsanalysen är inte komplett och helheten saknas. Man kan ifrågasätta om det är etiskt acceptabelt.

Sommarens mest ignorerade rapport

I slutet av juni släppte Skogforsk sin rapport om kostnader och intäkter i skogsbruket för 2018. Jag och andra har tidigare visat att skogsägarens lönsamhet i reala termer har minskat kontinuerligt sedan början på 2000-talet och att den utvecklingen inte är hållbar.

Skogforsks analys visar att skogsbrukskostnaderna ökade med 6% under 2018 och virkesvärdet vid bilväg ökade med 8%. Därmed förbättrades skogsägarnas lönsamhet ytterst marginellt under 2018. Detta är anmärkningsvärt. Under 2018 hade vi en exportmarknad utan några volymbegränsningar. Vi hade fantastiskt bra priser, och industrin tjänade ca 350 kr/m³ sågad trävara och ca 1500 kr/ton massa i valutavinster (nov. 2018 och vinsterna är ännu större nu) *På det hela var det rekordår i industrin men skogsägarna fick endast en ytterst marginell förbättring av lönsamheten.* Om det är något år skogsägarna skulle ha tjänat rejält med pengar så var det 2018.

Man kan också se att virkestransporterna från bilväg till industri ökade med 6%. Transportkostnaderna har ökat betydligt de senaste åren och det är uppenbart att industrin inte har tillräcklig kontroll på logistiken. Jag har granskat virkesflödena och logistiken på några företag i mellersta Sverige och man frapperas av korstransporterna.

Varför är inte skogsägarna på barriaderna på samma sätt om lönsamhetsutvecklingen som man är vad gäller äganderätten och associerade frågeställningar?

Lönsamhetsutvecklingen är magnituder av större ekonomisk betydelse än äganderättsfrågan.

När jag studerade på Skogis (i skiftet 60-70-tal) räknade vi med att skogsbruket skulle kunna försörja markägaren vid ett innehav av ca 250 hektar i Mellansverige. Idag är behovet ca 500 ha. Om den utvecklingen fortsätter, vilket resultatet för 2018 pekar på, kommer vi att få uppleva en dramatisk förändring av privatskogsbruket. Vi kommer att gå emot ett begränsat antal stora skogsägare som driver ett rationellt ekonomiskt skogsbruk (storskogsbruk). De andra skogsägarna kommer att tvingas till annan verksamhet för sitt uppehälle och ha helt andra målsättningar med sitt skogsbruk. (Se Eks diskussion om 'liten' och 'stor'.) Detta är förmodligen bra för mångfalden i skogsbruket men det är en stor utmaning för den traditionella näringen. Det är därför anmärkningsvärt att skogsägarrörelsen och skogsindustrin negligerar denna utveckling.

Slutord

Det är uppenbart att det finns ett antal strömningar/faktorer som 'smittar av sig' på politikens och skogsnäringens debatt och agerande om skogsnäringens framtid. Det är faktorer som inte finns med eller lyfts fram i dagens debatt och policydiskussioner. Därför är de senare undermåliga i dagsläget.

Det rör sig om *bristen på en pragmatisk politik för att lösa rådande problem, bristen på ett moraliskt och etiskt ramverk i politiken och ekonomin, avsaknaden av en helhetssyn och långsiktighet, medvetet ignorering av fakta när det gäller framtiden. Skogsnäringen har en överdriven självbild och har svårt att acceptera förslag som kommer utifrån. I den svenska skogspolitikerna görs inte de rätta omvärldsanalyserna och därför utnyttjar vi inte styrkan i EU:s inre marknad utan ser lite nedlåtande på EU och förmodligen hela omvärlden. Konsten att tänka och se långt tycks ha dött ut.*

En bred, inkluderande och öppen debatt om näringens framtid är ett starkt verktyg för dess utveckling. *Därför är det av yttersta vikt att dagens skogliga lågvattensdebatt avvecklas och ersätts med en bred och inkluderande debatt.*

Regeringen hade väldigt bråttom att få till en av överenskommelserna i JÖKEN, nämligen Äganderättsutredningen. Det fanns en annan punkt i JÖKEN som utlovade att det nationella Skogsprogrammet *'skall fortsätta att utvecklas'*. Detta är mycket viktigare än Äganderättsutredningen då programmet skall syssla med *helheten av näringen*. Men det har inte hänt någonting. Vad väntar landsbygdsministern på?

Det är av yttersta vikt att *regeringskansliet snarast får fart på denna verksamhet.*

Bilaga

EU:s ramar för klimatpolitiken (Baserat på Magnus Nilsson 'EU, Sverige och klimatet', Arena ide, 2019)

Kärnan i EU:s klimatlagstiftning är direktivet om utsläppshandel, ansvarsfördelningsförordningen samt 'LULUCF-förordningen'.

1. Utsläppshandeln (Emission Trading Scheme, ETS) omfattar stationära anläggningar såsom elproduktion, fjärrvärme, stålverk, raffinaderier, cementindustrin och massaindustrin med ca 12 000 anläggningar inom EES (EU-28 + Norge, Island och Lichtenstein). All luftfart inom, till och från EES berörs egentligen, men omfattningen är fram till 2023 begränsad till trafiken inom EES. Det totala utsläppsutrymmet begränsas av utgivningen av utsläppsrätter. Verksamheter som omfattas måste i efterhand lämna in en utsläppsrätt (EUA) per utsläppt ton koldioxid, annars väntar höga böter. De sista utsläppsrätterna ges ut 2057. Det återstår ett totalt framtida utsläppsutrymme på 35-36 miljarder ton. Man har också 2019 introducerat en reserv för marknadsstabilitet (Market Stability Reserve, MSR) för EU:s utsläppshandelssystem för att få balans i tillgång och efterfrågan på utsläppsrätter (reserven syftar till att eliminera de ca 1.7 miljarder outnyttjade utsläppsrättigheter som vid utgången av 2018 var i händerna på utsläppande företag och spekulerande organisationer som pressade ned priset på utsläppsrätter). Regelverket medför att ca två miljarder utsläppsrätter kommer att annulleras 2023/2024.

EU kommissionen utfärdar varje år nya utsläppsrätter. Utgivningen minskas successivt år från år. EU har tagit beslutet att minska sina totala utsläpp med 40% till 2030 jämfört med utsläppen 1990. För att klara detta måste utsläppen som omfattas av utsläppshandel minska med 43% jämfört med 2005. Enligt nuvarande lagstiftning kommer utsläppsrätterna att med den successiva neddragningen att upphöra helt 2057 för stationära anläggningar.

Av utgivningen av utsläppsrätter fördelas drygt 40% gratis till den tunga industrin. Övriga, knappt 60%, säljs på offentliga auktioner, vars intäkter fördelas mellan medlemsstaternas regeringar. Elsektorn (som svarar för drygt 60% av utsläppen) måste i princip köpa hela sitt behov av utsläppsrätter, antingen via auktioner eller på andrahandsmarknaden. De flesta industribranscher har hittills gratis tilldelats fler utsläppsrätter än vad de behövt för att täcka sina utsläpp. Svensk industri, svensk fjärrvärme har låga utsläpp och har därför gynnats starkt av systemet. Under perioden 2013-2018 har svensk massa-och pappersindustri använt mindre än 20% av sin gratis-tilldelning, då man är nästan självförsörjande på energi. De utsläppsrätter industrin inte utnyttjar, säljs vidare på marknaden och hade ett värde på ca 700 miljoner kronor 2018.

Av flera skäl har utbudet av utsläppsrätter blivit större än vad man räknade med när systemet infördes för drygt 10 år sedan. Konsekvensen av det stora utbudet har blivit låga priser – under 2013-2018 var marknadspriset endast 4-8 euro per utsläppsrätt (EUA). I början av 2018 enades man inom EU om ändringar i regelverket, vilket lett till att priset under 2019 stabiliserats på en nivå omkring 30 euro (ca 350 kronor) per EUA.

2. Huvuddelen av EU:s utsläpp (ca 57%) sker utanför utsläppshandeln och regleras av det s.k. ansvarsfördelningsbeslutet – Effort Sharing Regulation, ESR. Det omfattar landtransporter, småskalig uppvärmning, lätt industri, och jordbruk (metan och lustgas). För dessa sektorer tilldelas EU:s medlemsstater specifika utsläppsutrymmen. Länder som inte lyckas begränsa sina utsläpp till den angivna ramen kan köpa utrymme från länder som överpresterat. För EU totalt skall de utsläpp som regleras av ESR vara 30% lägre 2030 än 2005.

3. Land-Use, Land-Use Change and Forestry förordningen kräver att alla länder garanterar att det sker en nettoinlagring av kol i landskapet och träprodukter. Förordningen anger hur stor nettoinlagringen som varje land måste upprätthålla under 2021-2030. Baskravet är att inlagringen av kol måste vara minst lika stor som uttaget, men utgångspunkten är att upprätthålla samma nivå på nettoinlagring som under 2000-2009. Enligt regelverket får man enbart tillgodoräkna sig inlagring som går utöver denna nivå. EU:s regelverk för skogen är under debatt och kritik. Syftet med regelverket är att garantera att uttaget av kol inte överstiger upptaget i skog och mark. Striden gäller var referensnivån skall läggas. Sverige förespråkar att 'högsta möjliga hållbara avverkning' skall vara referensnivå, dvs låga krav på nettolagring. Det betyder att 100% av uthållig tillväxt i produktionsskog kan avverkas utan att skogen skapar en utsläppsskuld under 2020-2025. Den tidigare nivån på inlagringen baserades på ett uttag av 85% av den uthålliga tillväxten. Sverige och Finland är drivande för att få till stånd låga referensnivåer, dvs låga krav på kolinlagring. Övriga EU-länder har en annan syn. I bakgrunden lurar frågan om EU:s klimat-politik och lagstiftning skall tillåtas påverka svenskt skogsbruk.

4. Utöver dessa tre regelverk, som reglerar de samlade nettoutsläppen från unionen, finns ett antal lagar som på olika sätt indirekt bidrar till att begränsa nettoutsläppen. 'Förnybartdirektivet' har som mål att öka användningen av förnybar energi inom EU. Målet 2020 för hela unionen är 20% av den totala energikonsumtionen skall vara förnybar. Målet för 2030 är minst 32%. Sverige har infört 'Reduktionsplikten' som innebär att drivmedelsföretagen skall successivt minska utsläppen per liter bensin och diesel. Reduktionsplikten utformning efter 2020 är under utredning. Ett annat direktiv är 'Energieffektiviseringsdirektivet' som har som mål att öka energieffektiviteten med 20% till 2020 och 32.5% till 2030. Sverige har hanterat direktivet på så sätt att man inte fokuserar på att minska den totala energianvändningen utan på att sänka per BNP-enhet. 'CO₂-utsläppsregler för nya fordon' är en annan klimatpolitisk åtgärd. Fram till 2020 får nysålda personbilar i genomsnitt inte ha större utsläpp än 130 g CO₂ per kilometer. Från 2021 gäller 95 g koldioxid per kilometer. För lätta bussar och lastbilar är de tillåtna nivåerna högre till 2020. Från 2030 ska utsläppen från nya personbilar vara 37.5% och för lätta nyttofordon 31% lägre än de verkliga utsläppen 2021. För tunga fordon ska utsläppen vara minst 30% lägre än för de fordon som registrerades 2019. I 'Energiskattedirektivet' anges de miniminivåer på energiskatter medlemsstaterna måste ta ut för olika energislager och användning.

De här instrumenten är inte harmoniserade inbördes så i vissa fall är de i konflikt med varandra och skapar frågor om vad som är bäst att göra.